

*Ярошук Руслана Віталіївна
студентка 2 курсу магістратури,
спеціальність 013 «Початкова освіта»,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Мельничук Лілія Борисівна
к.пед.н., доцент кафедри педагогіки,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

ІННОВАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Реформування освітньої системи в Україні зорієнтовано на створення необхідних умов для розвитку здібностей, творчих обдарувань підростаючого покоління, його духовної, загальної та інтелектуальної культури. Сучасні освітні реалії сприяли появі різноманітних типів освітніх закладів, які сприяють збереженню та розвитку інтелектуального потенціалу держави, формуванню висококультурної, духовно піднесеної і творчої особистості, здатної до самоврядування, самостійного прийняття рішень, вибору сенсу життя. Специфічною рисою діяльності цих закладів є інноваційна спрямованість.

Теоретичні й практичні аспекти інноваційного розвитку сучасних закладів освіти були предметом дослідження багатьох науковців сучасності. Так, становлення й розвиток освітніх закладів нового типу вивчали О. Карамаєв, П. Шемет, Б. Чижевський. Належне місце відведено дослідженням проблем освітніх і педагогічних інновацій, інноваційному розвитку освітніх систем та інноваційних процесів у роботах провідних учених І. Беха, Н. Бібік, Л. Ващенко, Л. Даниленко та ін. Інноваційні моделі організації навчального процесу в сучасній школі проаналізовано в роботах М. Кларінай І. Матіюк.

Ефективність діяльності освітнього закладу значною мірою визначається інноваційним освітнім середовищем, яке має свою структуру та зміст. Поняття «освітнє середовище» є досить багатозначним. Загальноприйнятим є розуміння освітнього середовища як сукупності об'єктивних умов, факторів, компонентів, що сприяють успішному функціонуванню освіти.

У контексті проведеного дослідження важливим є висновки окремих дослідників про те, що освітнє середовище розглядається як «...спеціально створена система умов організації освіти, життєдіяльності дітей, спрямованих на формування якісних змін в освіті, педагогічному процесі, навчанні та вихованні школярів» [2, с. 98].

Близьким до поняття «освітнє середовище» виступає дефініція «освітній

простір». Більшість дослідників розрізняють ці поняття, акцентуючи увагу на тому, що середовище формується в межах одного освітнього закладу, а простір відображає систему соціальних зв'язків і стосунків у галузі освіти, характер стосунків суспільства й соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб суспільства.

Розглянемо тлумачення інноваційного освітнього середовища у науково-освітньому дискурсі (таблиця 1).

Таблиця 1

Сучасні тлумачення поняття «Інноваційне освітнє середовище»

№	Автор	Тлумачення
1	А. Каташов	Сукупність духовно-матеріальних умов функціонування закладу освіти, що забезпечують саморозвиток вільної і активної особистості, реалізацію творчого потенціалу дитини; виступає функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти; характеристиками його є здатність до самовідтворення й самооновлення відповідно до потенційних можливостей усіх складових елементів цього середовища [3]
2	Н. Разіна	Комплекс взаємопов'язаних умов, які забезпечують освіту людини, формування особистості педагога з інноваційно-творчим мисленням, його професійну компетентність [4]
3	О. Шапран	Педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення й реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу [5].
4	Л. Ващенко	Освітнє середовище, що наповнене інноваційним змістом і формами організації, забезпечує умови для формування нової якості професійної науково-педагогічної та управлінської діяльності, тим самим створює потужний потенційний ресурс для розвитку і професійної діяльності [1].

Найбільше нам імponує підхід Л. Ващенко, яка вважає, що головна місія інноваційного середовища полягає в генеруванні інноваційних потоків та нарощуванні інноваційного потенціалу кожного навчального закладу й системи загалом, збереження і локальних, і адміністративних новацій [1, с. 38]. Виникнення інноваційного середовища, вважає Л. Ващенко, як новоутворення педагогічної науки є результатом існуючих протиріч між інноваційною практикою та консервативними формами освіти, які не відповідають вимогам часу. Інноваційне середовище вирізняється сутнісними ознаками, які потребують наукового узагальнення.

Основною джерельною базою інноваційного середовища є соціально-педагогічна ініціатива. Соціально-педагогічну ініціативу дослідниця розглядає у двох аспектах: як пропозиція, що спрямована на досягнення змін у різних напрямках освіти; як здатність висувати нові ідеї та пропозиції, а також уміння їх самостійно розпочинати і вирішувати. Загалом соціально-педагогічна ініціатива є прагненням педагога (індивідуальне чи колективне) до самостійної та ініціативної діяльності з метою підвищення ефективності розвитку школярів. Оскільки соціально-педагогічна ініціатива є різновидом загальносуспільної активності, важливою мовою та стимулом інтенсивної професійної діяльності, новаторський зміст ініціативи формує думку громадськості та сприяє прогресивним перетворенням у системі освіти. Головна особливість соціально-педагогічної ініціативи полягає в добровільному характері діяльності, коли педагог чи педагогічний колектив беруть на себе значно більшу міру відповідальності, ніж того вимагають професійні обов'язки чи суспільні норми.

Інноваційне середовище як системне утворення окремого регіону, вважає Л. Ващенко, має власну організаційно-функціональну структуру. Основними складовими інноваційного середовища є:

- стратегія розвитку освіти регіону,
- тактика формування інноваційних процесів,
- зміст інноваційного середовища,
- організаційне забезпечення розвитку інноваційного середовища (операційні управлінські технології),
- прогнозування розвитку освіти [1, с. 40].

Ці елементи взаємодіють між собою та наповнюють освітнє середовище своїми особливостями та створюють єдину інноваційну структуру, яка виступає основою розвитку професійної компетентності педагогів.

Інноваційне освітнє середовище навчального закладу у своєму розвитку проходить три етапи (рис. 1)

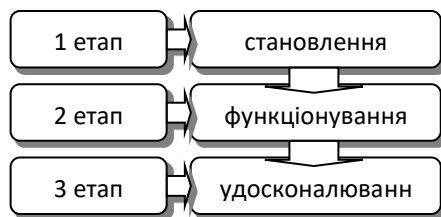

Рис. 1. Етапи розвитку інноваційного освітнього середовища

Етап становлення – це розробка програми розвитку, формуванням необхідної документації, створення органів керування, визначення фінансових і матеріальних можливостей, пошук додаткових джерел фінансування. Другий етап – створенням необхідних умов для плідного функціонування позначеного середовища, залученням до роботи найбільш

підготовлених і творчих кадрів, батьків, які розуміють і підтримують концепцію розвитку даного середовища. Етапу удосконалення освітнього середовища відповідає постійний пошук ефективних засобів його розвитку, проведення інноваційної дослідницької роботи, поширення додаткових освітніх послуг відповідно до потреб учасників педагогічного процесу. При цьому освітнє середовище повинне генерувати зусилля щодо розширення сфери свого впливу за межі даного навчального закладу, зміцнюючи постійно свої зв'язки, виконуючи системоутворюючу функцію розвитку освітнього простору регіону [3].

Отже, проаналізувавши визначення інноваційного освітнього середовища в психолого-педагогічній літературі, ми дійшли до висновку, що інноваційне освітнє середовище – це організований простір життєдіяльності, який має власну інноваційну структуру та складається з комплексу взаємопов'язаних умов, які забезпечують продуктивну діяльність та реалізують інноваційний потенціал навчального закладу, розвивають творчий потенціал та сприяють розвитку інноваційного ресурсу особистості.

Список використаних джерел

1. Ващенко Л. Інноваційне середовище післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта*. 2012. № 1. С. 37-40.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
3. Каташов А. І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01/ Луган. держ. пед. ун-т ім. Т. Шевченка, [Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. Луганськ, 2001. 20 с.
4. Разіна Н. О. Акмеологічний підхід до розвитку професіоналізму сучасного педагога в інноваційному освітньому середовищі середньої школи. *Вісник наукової школи педагогів «АКМЕ»*. 2009. Вип. 3. С. 47.
5. Шапран О. І. Сучасні підходи до проблеми інноваційної підготовки майбутнього вчителя. *Рідна школа*. 2007. № 9. С. 31-33.